

Motion till riksdagen 2013/14:Ub463

av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Sammanfattning

Utbildningspolitiken har en central roll för att bekämpa arbetslösheten och öka Sveriges förmåga att konkurrera med andra länder genom hög kunskap och kvalitet. Vi satsar på fler utbildningsplatser för att öka såväl sysselsättningen som människors frihet och kunskaper.

Vänsterpartiet vill ge alla rätt att läsa in gymnasieskolan inom vuxenutbildningen och föreslår en stor satsning på komvux. Vi vill också se fler platser på yrkeshögskolan. Även inom högskolan vill vi satsa på fler utbildningsplatser samt säkra kvaliteten i alla utbildningar genom att garantera minst nio timmars undervisning i veckan på alla utbildningar.

Vi vill göra stora satsningar på skolan i form av bland annat ett särskilt stöd till skolor som har de största behoven av mer resurser för att kunna nå målen och att servera frukost i skolan. Vi vill också se ett större stimulansbidrag för att skolorna ska anordna läxhjälp.

Slutligen föreslår vi en stor satsning på förskolan med fler anställda, vidareutbildning för barnskötarna, rätt till 30 timmars förskola per vecka för barn till arbetslösa och föräldralediga samt ett kraftigt ökat stöd för att stimulera utvecklingen av barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2014 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen avslår förslaget om försöksverksamhet med krav på lämplighet vid tillträde till lärar- och förskolläraryrket (avsnitt 4.1.2 i propositionen).
3. Riksdagen avslår förslaget att ett universitet eller en högskola som har staten som huvudman och som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ska få möjlighet att separat anta sökande som omfattas av studieavgiftsskyldighet för högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå (avsnitt 4.7.3 i propositionen).

Anslagsfördelning

Tabell 1 Anslagsförslag 2014 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (V)
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	2 708 302	+2 103 000
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	3 691 000	+2 525 000
1:14 Statligt stöd till vuxenutbildning	2 908 449	+1 483 000
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	653 890	+844 000
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	588 064	+900 000
Summa		+7 855 000

1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Vänsterpartiet föreslår en satsning på öronmärkta statsbidrag riktade till de skolor och elever som har de största behoven av mer resurser för att kunna nå målen. De konkreta åtgärder som dessa medel ska användas till handlar bland annat om att anställa fler lärare, men även andra former av stöd som bidrar till elevernas lärande och förbättrar deras möjligheter att nå kunskapsmålen. För att pengarna verkligen ska få avsedd effekt bör Skolverket också utvärdera hur pengarna används och vilka resultat som uppnås med hjälp av dem. Denna satsning ska uppgå till en miljard kronor per år.

Fel! Okänt namn på

Satsningen till de skolor och elever som har störst behov kombineras med en generell satsning på ökad lärartäthet. För vårt förslag om ökad lärartäthet se motion 2013/14:Fi257 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

Elever har olika stora möjligheter att få hjälp med läxor i hemmet, i synnerhet sedan regeringen infört möjligheten till skatteavdrag för läxhjälp. Vänsterpartiet anser att eleverna så långt som möjligt ska få de kunskaper de behöver inom ramen för den normala skoldagen. När hemuppgifter ändå behöver ges anser vi att målet bör vara att skolan ska erbjuda alla elever lärarledd hjälp för att klara uppgifterna. Regeringens satsningar på läxhjälp i skolorna och stöd till ideella föreningar som erbjuder läxhjälp, är otillräckliga. Vi ökar därför anslaget med 184 miljoner kronor.

En bra frukost är viktig för hälsan och lärandet. Det finns dock elever vars föräldrar inte har råd med en fullgod frukost. Vi vill därför att alla grundskolor ska erbjuda eleverna kostnadsfri frukost i skolan. Detta innebär en ökning av anslaget med 800 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Vidare föreslår vi en satsning för att höja kvaliteten i skolbespisningarna. Pengarna ska gå till ombyggnad av lokaler för att möjliggöra matlagning på plats i skolorna där detta inte går i nuläget, samt till utbildning av personalen. För detta ändamål föreslår vi en ökning av anslaget med 50 miljoner kronor per år.

Vi vill också stärka rätten till studiehundledning på elevens modersmål. Vi föreslår därför att ett stimulansbidrag införs och ökar anslaget med 150 miljoner kronor.

Vi anser att alla grund- och gymnasieskolor ska erbjuda kurser i feministiskt självförsvar för flickor från och med årskurs 7. Vi föreslår ett stöd till en sådan utveckling med 2 miljoner kronor per år.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen en satsning på sommarskola. Fokus ska vara på elever i årskurs 6–9 som riskerar att inte nå kunskapsmålen. Vi anser att detta är helt fel fokus när det gäller att öka likvärdigheten i skolan. Istället borde regeringen se till att skolorna har tillräckliga resurser för att ge alla elever tillräckligt stöd under det normala läsåret. Vi säger nej till denna satsning och minskar anslaget med 78 miljoner kronor.

Vi säger också nej till den föreslagna informationskampanjen för att öka intresset för lärarutbildningarna. Yrkenas attraktivitet behöver istället öka genom att arbetsvillkoren förbättras på annat sätt, till exempel genom att se till att skolor och förskolor har tillräckliga resurser så att lärare och förskollärare i högre grad än idag känner att de kan göra ett bra jobb. Anslaget minskar därför med fem miljoner kronor.

Sammantaget föreslår Vänsterpartiet en ökning av anslaget med 2 103 miljoner kronor jämfört med regeringen 2014.

1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.

Det behövs mer personal i förskolan, något som många föräldrar och anställda ofta vittnar om. Med mer personal kan mer tid ägnas åt varje barn. Kvaliteten

Fel! Okänt namn på

i förskolans pedagogiska uppdrag ökar. Vi föreslår därför ett stimulansbidrag till kommunerna på 500 miljoner kronor 2014, som vi från 2015 avser att utöka till ett årligt bidrag på 1,2 miljarder kronor. Kommunerna får ta del av satsningen under förutsättning att de finansierar en fjärdedel av den nyanställas lön.

Samtidigt behöver antalet förskollärare öka. För att möjliggöra för fler barnskötare att vidareutbilda sig till förskollärare vill vi genomföra en statlig satsning på att barnskötare ska kunna behålla en stor del av lönen under vidareutbildningen. En barnskötare som genomgår vidareutbildning på halvtid ska då kunna behålla halva lönen för den delen av arbetstiden han eller hon är studieledig. Vi anslår 375 miljoner kronor för detta 2014 och vill se en årlig satsning på 750 miljoner kronor från 2015.

En stor och växande grupp föräldrar jobbar på kvällar, nätter och helger. Regeringens stimulansbidrag för barnomsorg på obekvämt arbetstid motsvarar inte de behov som finns i kommunerna. Vi anser därför att stimulansbidraget behöver öka med 400 miljoner kronor.

Vänsterpartiet menar att förskolan ska vara avgiftsfri, tillgänglig och likvärdig för alla. Därför vill vi på sikt införa en avgiftsfri allmän förskola, med rätt till en vistelsetid om minst 30 timmar per vecka, för barn från ett års ålder. Som ett första steg bör rätten till förskola stärkas för barn till arbetslösa och föräldralediga. Rätten till vistelsetid på förskola för barn till föräldralediga och arbetslösa bör utökas till 30 timmar per vecka. Vi ökar därför anslaget med 500 miljoner kronor.

Vidare föreslår vi ett statligt stöd för att anställa fler i fritidshemmen där villkoret är att kommunen bidrar med halva kostnaden. Detta skulle innebära en bättre miljö för både anställda och barn. Möjligheterna att bedriva en meningsfull verksamhet förbättras också, vilket är bra för barnens lärande och utveckling. Denna satsning föreslås uppgå till 750 miljoner kronor 2014 och vi planerar för satsningar på 1 500 miljoner kronor år 2015 samt 2 250 miljoner kronor år 2016.

Sammantaget föreslår Vänsterpartiet en ökning av anslaget med 2 525 miljoner kronor jämfört med regeringen 2014.

1:14 Statligt stöd till vuxenutbildning

Många som i dag är arbetslösa saknar grundläggande utbildning från grund- eller gymnasieskola. Samtidigt krävs ofta minst gymnasieutbildning för att få ett arbete och det är även nödvändigt för att kunna vidareutbilda sig på yrkes- högskola eller universitet. Ungdomar som saknar gymnasieexamen löper stor risk att bli långvarigt arbetslösa eller fastna i korta anställningar med återkommande arbetslöshetsperioder. Vi vill införa en rätt att läsa in gymnasieskolan inom vuxenutbildningen. Det ska kunna ske antingen inom den kommunala vuxenutbildningen eller på folkhögskola.

Vår sammantagna satsning på rätt till gymnasieutbildning och komvux skulle nästa år ge 28 750 fler platser än regeringens politik. Vi föreslår för

detta en ökning av anslaget med 1 093 miljoner kronor 2014 jämfört med regeringens förslag.

Trots hög arbetslöshet är det inom vissa branscher och yrken svårt att rekrytera på grund av brist på människor med rätt yrkesutbildning. En utbildningsform som snabbt kan möta detta behov är yrkeshögskolan. Vi föreslår 6 500 fler platser än regeringen 2014 och ökar anslaget med 390 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Sammantaget föreslår Vänsterpartiet en ökning av anslaget med 1 483 miljoner kronor jämfört med regeringen 2014.

2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor

En allmänt höjd kunskapsnivå bland medborgarna är till gagn för hela samhället. Att öka antalet högskoleplatser är också viktigt för att förse människor med de kunskaper som behövs på en arbetsmarknad som ställer allt högre utbildningskrav. Vi vill se 6 200 fler utbildningsplatser än regeringen 2014 och ökar därför anslaget med 421 miljoner kronor.

I vår budget avsätter vi dessutom också särskilda medel för ytterligare utbildningsplatser för vidareutbildning från sjuksköterska till specialistsjuksköterska (22 miljoner kronor) samt från barnskötare till förskollärare (64 miljoner kronor). Därtill avsätter vi medel för fler platser på tandhygienistutbildningen (9 miljoner kronor).

Vi anser att alla doktorander ska erbjudas anställningar och inte tvingas förlita sig på utbildningsbidrag. För de ytterligare anställningar som behövs avsätter vi 291 miljoner kronor.

Vänsterpartiet har länge efterfrågat satsningar på ökat studentinflytande. Den satsning som regeringen presenterar i årets budgetproposition är inte tillräcklig. Vi ökar därför anslaget med 64 miljoner kronor.

Vidare vill vi se större satsningar på kompletteringsutbildningar för personer med examen från länder utanför EU/EES och Schweiz. Vi ökar därför anslaget med 43 miljoner kronor.

Vi avvisar de medel som regeringen anvisar för stimulerande av lärosätessammanslagningar. Att slå samman lärosäten kan inte vara ett självändamål. Risker kan vara att man försvagar högskolor på mindre orter som går in under större lärosäten. Självklart ska det vara möjligt för lärosäten att gå samman, men det finns ingen anledning att föregripa eventuellt intresse för detta. Vi minskar därför anslaget med 55 miljoner kronor.

Vidare avvisar vi de statliga medel som regeringen föreslår för stöd till waldorflärläro utbildning. Statligt finansierad utbildning bör vila på vetenskaplig grund. Waldorfskolorna bör själva stå för finansieringen om de vill komplettera läro utbildningen med sin pedagogiska inriktning. Vi minskar därför anslaget med 10 miljoner kronor.

Till sist säger vi också nej till försöksverksamhet med lämplighetsprövning innan någon antas till läro utbildning (motiveras senare i motionen). Vi minskar därför anslaget med 5 miljoner kronor.

Fel! Okänt namn på

Sammantaget föreslår Vänsterpartiet en ökning av anslaget med 844 miljoner kronor jämfört med regeringen 2014.

2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor

Självstudier är en viktig del i utbildningen vid högskolor och universitet, men för att upprätthålla kvaliteten i utbildningen är det nödvändigt att samtliga studenter, oavsett bakgrund och ämnesval, får tillräcklig undervisningstid. Det nuvarande resurstilldelningssystemet inom högskolan innebär i praktiken att utbildningar inom humaniora, samhällsvetenskap, teologi och juridik har få undervisningstimmar jämfört med andra utbildningar. För lite undervisning innebär lägre kvalitet på utbildningen. Resurstilldelningssystemet för högskolans grundutbildning bör ändras så att alla heltidsstudenter garanteras minst nio timmar undervisning per vecka oavsett ämnesval. Vi ökar därför anslaget med 900 miljoner kronor jämfört med regeringen 2014.

Försöksverksamhet med krav på lämplighet vid tillträde till lärar- och förskolläraryt utbildning

Regeringen föreslår i budgetpropositionen (UO 16 avsnitt 4.1.2) att det ska genomföras en försöksverksamhet med lämplighetsprövning inför antagning till förskolläraryt-, grundläraryt- eller ämnesläraryt utbildning.

Även om det är av högsta vikt att den som ska arbeta som lärare eller förskolläraryt är lämplig för yrket, så anser vi inte att det är vid antagningen till utbildningen som en sådan kontroll ska göras. Det är under utbildningstiden och vid ansökan om anställning som både den enskilde och andra ska märka om man är lämplig eller inte. Risken kan vara att man sällar bort personer som vid ansökan till utbildningen skulle bedömas olämpliga för yrket, men som om de fått chansen skulle utvecklas till utmärkta lärare. I allmänhet, även om det finns undantag, förekommer inte lämplighetsprövning inför antagning till utbildning i Sverige. Vi anser därför att det är olämpligt att införa en ny ordning just för läraryt utbildningarna, även om det är fråga om en försöksverksamhet.

Riksdagen bör avslå förslaget om försöksverksamhet med krav på lämplighet vid tillträde till lärar- och förskolläraryt utbildningen (avsnitt 4.1.2 i propositionen).

Separat antagning av studenter som omfattas av studieavgiftsskyldighet

Regeringen föreslår i budgetpropositionen (UO 16 avsnitt 4.7.3) att universitet och högskolor ska få möjlighet att separat anta sökande som omfattas av studieavgiftsskyldighet, alltså i praktiken studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz.

Vi anser, i likhet med exempelvis Överklagandenämnden för högskolan och Sveriges förenade studentkårer, att förslaget innebär ett olämpligt avsteg från de normala antagningsprinciperna. Även Diskrimineringsombudsmannen har uttryckt tveksamhet. Det finns en stor risk att antagningen till högskolan inte blir likvärdig och rättvis för alla.

Vänsterpartiet var motståndare till införandet av studieavgifter, bland annat eftersom vi befarade att det skulle innebära att färre utländska studenter skulle söka sig till Sverige. Så har det också blivit. Regeringen försöker nu reparera sitt misstag i viss mån genom förslag till separat antagning, men förslaget innebär istället andra negativa konsekvenser. Regeringen borde istället avskaffa studieavgifterna.

Riksdagen bör därför avslå förslaget att ett universitet eller en högskola som har staten som huvudman och som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ska få möjlighet att separat anta sökande som omfattas av studieavgiftsskyldighet för högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå.

Stockholm den 30 september 2013

Jonas Sjöstedt (V)

Torbjörn Björlund (V)

Hans Linde (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Siv Holma (V)

Eva Olofsson (V)

Rossana Dinamarca (V)